

Norges Høyesterett - HR-2013-1187-A - Rt-2013-822

Innholdsfortegnelse

Norges Høyesterett - HR-2013-1187-A - Rt-2013-822	1
Innholdsfortegnelse	1

Instans	Norges Høyesterett - Dom.
Dato	2013-06-04
Publisert	HR-2013-1187-A - Rt-2013-822
Stikkord	Opphavsrett. Åndsverk. Verkhøyde. Typehus.
Sammendrag	Høyesteretts flertall kom til at typehuset Ambassadør fremsto eksteriørmessig som resultatet av en original skapende innsats, og at kravet til verkshøyde i åndsverkloven § 1 andre ledd nr. 9 var oppfylt. Det kan ikke oppstilles et strengere krav til verkshøyde for bygningskunst enn det som gjelder ellers. Dissens 3-2.
Saksgang	Sør-Trøndelag tingrett TSTRO-2011-95711 - Frostating lagmannsrett LF-2012-67601 - Høyesterett HR-2013-1187-A, (sak nr. 2013/138), sivil sak, anke over dom.
Parter	Norske Hus Boligsystem AS (advokat Thomas Rieber-Mohn - til prøve) mot Hovin Bygg AS (advokat Bjørn Hovstad - til prøve).
Forfatter	Endresen, Bull, Matningsdal. Dissens: Webster, Stabel.

- (1) Dommer **Endresen**: Saken gjelder spørsmålet om typehuset Ambassadør er et åndsverk, jf. åndsverkloven § 1.
- (2) Norske Hus Boligsystem AS (Norske Hus) selger og oppfører typehus. Hus selges også som byggesett. Et av selskapets typehus er Ambassadør. Huset ble tegnet av arkitekt Steinar Sagen i 1998. Det er ikke bestridt at Norske Hus har rettighetene til tegningene, og dette legges til grunn.
- (3) Idar Hanshus var i 2006 i kontakt med Norske Hus med sikte på levering og oppføring av et hus av typen Ambassadør. Det ble utarbeidet tre tilbud basert på standardtegningene med tilpasninger. Kontakten førte ikke frem til avtale.
- (4) I 2007 henvendte Hanshus seg til Hovin Bygg AS med sikte på å få utarbeidet tegninger til et hus, og for å få bistand til innhentelse av nødvendige offentlige tillatelser. Partene er noe uenige om de nærmere omstendigheter i denne forbindelse, men slik saken står for Høyesterett, er det ikke grunn til å gå inn på dette.
- (5) Byggetillatelse ble gitt, og huset ble oppført i 2009, uten at Norske Hus var involvert på noen måte.
- (6) Norske Hus ble kjent med byggeriet i 2011, og da selskapet mente det hus som var bygget utgjorde en rettsstridig etterligning av hustypen Ambassadør, ble det reist sak mot Hovin Bygg AS med krav om erstatning. Byggherren, Idar Hanshus, ble senere trukket inn i saken.
- (7) Sør-Trøndelag tingrett avsa 15. februar 2012 dom med slik domsslutning:
 - «1. Hovin Bygg AS og Idar Hanshus dømmes til - in solidum - å betale Norske Hus Boligsystem AS 140 000 - etthundreogførtitusen - kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrenter fra forfall til betaling finner sted.
 2. Hovin Bygg AS dømmes til å betale Norske Hus Boligsystem AS' saks kostnader med 97 247 - nittisjutosentohundreogførtisju - kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrenter fra forfall til betaling finner sted.
 3. For øvrig dekker partene egne saks kostnader.»
- (8) Tingretten kom til at hustypen Ambassadør oppfylte åndsverklovens krav til verkshøyde, og at det hus Hovin Bygg AS hadde tegnet, og som Idar Hanshus hadde fått oppført, utgjorde en rettsstridig krenkelse av Norske Hus' rettigheter.
- (9) For Idar Hanshus er dommen rettskraftig.
- (10) Hovin Bygg AS anket tingrettens dom til lagmannsretten. Frostating lagmannsrett kom til at kravet til verkshøyde ikke var oppfylt, og avsa 2. november 2012 dom [LF-2012-67601] med slik domsslutning:
 - «1. Hovin Bygg frifinnes.
 2. I saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett betaler Norske Hus Boligsystemer AS 134 700 - etthundreogtrettifiretusensyv hundre - kroner til Hovin Bygg AS innen 2 - to - uker etter at dommen er forkynt.»
- (11) Norske Hus Boligsystemer AS har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen og bevisvurderingen. For lagmannsretten ble det krevd erstatning for krenkelse av opphavsrett og subsidiært for brudd på markedsføringsloven, og begge grunnlag ble opprettholdt for Høyesterett.

- (12) Høyesteretts ankeutvalg traff 15. februar 2013 beslutning om å tillate anken over rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen knyttet til åndsverkloven § 1 fremmet. For øvrig ble anken nektet fremmet.
- (13) Det er under saksforberedelsen avklart at henvisningen skal forstås slik at Høyesterett heller ikke skal prøve om det eventuelt foreligger en krenkelse av opphavsrett. Saken for Høyesterett er begrenset til spørsmålet om hustypen *Ambassadør* er å anse som et åndsverk i åndsverklovens forstand.
- (14) For Høyesterett er det fremlagt skriftlige erklæringer fra de sakkyndige vitner sivilarkitekt Gisle Jakhelln og kjedeleder Raymond Myrland, som begge avga forklaring for lagmannsretten. Det er dessuten fremlagt huskataloger fra 1998 fra tre typehusleverandører samt en erklæring fra arkitekt Steinar Sagen. For øvrig står saken, i den utstrekning anken er henvist, i samme stilling for Høyesterett som for lagmannsretten.
- (15) Den ankende part, *Norske Hus Boligsystem AS*, har i det vesentligste gjort gjeldende:
- (16) Kravet til verkshøyde er langt på vei avklart i nyere høyesterettspraksis. For at kravet til verkshøyde skal anses fylt må verket fremstå som originalt, og være preget av en individuelt preget skapende innsats. Verket må ha et estetisk uttrykk som skiller det fra andre, og vil da være et resultat av opphavsmannens personlige innsats.
- (17) Det er ikke tvilsomt at også tegninger til bolighus/typehus kan fylle åndsverklovens krav til åndsverk. Vernet er ikke begrenset til tegningene. Et bygg kan være gitt et estetisk uttrykk som fyller kravet til åndsverk - vernet er uavhengig av at tegningene til huset benyttes. Vernet for bygningskunst følger direkte av åndsverkloven § 1 andre ledd nr. 9, og at lovgiver har ment at dette vernet har praktisk betydning, følger direkte av særregelen i lovens § 12 andre ledd bokstav a.
- (18) Det er ikke noe rettslig holdepunkt for å oppstille et høyere krav til verkshøyde på området bygningskunst enn på andre områder. Heller ikke konsekvenshensyn tilsier en slik strengere norm. Opphavsretten gir ikke vern for idéene som ligger til grunn for den konkrete formgivning, og gir ikke enerett til tekniske eller bruksmessige løsninger. Opphavsrettsbeskyttelse av *Ambassadør* vil dermed bare gi et snevert etterligningsvern.
- (19) Det er imidlertid klart at originalitetskravet rent faktisk vil være vanskeligere å fylle på et område der variasjonsbredden i det som allerede er skapt, er så stor som på dette området. Det må kreves at det nyskapende ved de aktuelle tegninger hever seg over det rutinemessige fagarbeid, at verket hever seg over det dagligdagse og nærliggende.
- (20) Ved vurderingen vil det også måtte trekkes inn hvor fritt arkitekten har stått; i hvilken utstrekning løsningen følger av funksjonskrav. Det beslektede synspunkt at fare for dobbeltfrembringelse vil tale mot å anse kravet til verkshøyde oppfylt, må også tillegges vekt.
- (21) Tegningene til *Ambassadør* fyller kravet til verkshøyde med god margin. Det vises i denne sammenheng særlig til uttalelsen fra det sakkyndige vitnet sivilarkitekt Gisle Jakhelln og til at det i saken ikke er fremlagt noe hus som med rimelighet kan sies å ligge nær det estetiske uttrykk som *Ambassadør* har. Det fremheves at faren for dobbeltfrembringelse er neglisjerbar, og at det nettopp dokumenteres ved det særpreg huset fremstår med sammenlignet med hvilket som helst av de øvrige hus som er fremlagt for Høyesterett.
- (22) Norske Hus Boligsystem AS har nedlagt slik påstand:
«1. Lagmannsrettens dom oppheves.
2. Norske Hus Boligsystem AS tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett.»
- (23) Ankemotparten, *Hovin Bygg AS*, har i hovedsak gjort gjeldende:
- (24) Lagmannsretten er kommet til et riktig resultat og har gitt en fullt ut holdbar begrunnelse for dette.
- (25) Ankemotparten har som utgangspunkt samme forståelse som den ankende part av hvilke kriterier som vil være avgjørende ved vurderingen av om det alminnelige krav til verkshøyde er fylt. Det presiseres imidlertid særlig at ingen kan få opphavsrett på tegninger til hus som faller innenfor det som må anses som tradisjonell etablert byggeskikk.
- (26) Heller ikke kan kravet til verkshøyde fylles ved en nærliggende sammenstilling av kjente stilelementer. Det er i denne sammenheng uten betydning at det benyttes elementer fra flere stilarter. Også dette er vel innarbeidet i norsk byggeskikk.
- (27) Det er særlige betenkeligheter ved å innrømme opphavsrett for utformingen av typehus. I en slik sammenheng blir de funksjonelle og kommersielle hensyn dominerende. Uklarhet om vernets rekkevidde er et mothensyn av generell karakter, men dette får forsterket vekt her da typehusene

nettopp er ment å skulle tilpasses, og de enkelte hus som bygges med samme utgangspunkt, vil kunne ha et noe varierende uttrykk.

- (28) Åndsverkloven § 12 har ingen relevans for hvilket krav som på dette området må stilles til verkshøyde. Kravet til verkshøyde beror på en tolking av lovens § 1.
- (29) Lagmannsretten tar riktig utgangspunkt i at den arkitektoniske utformingen av hus etter omstendighetene kan være åndsverk i lovens forstand, men at det på dette området gjelder en forhøyet terskel for å konstatere at kravet til verkshøyde er fylt. At det gjelder et slikt krav følger av Høyesteretts avgjørelser i Huldra-saken og i saken om Tripp-Trapp stolen.
- (30) Et forhøyet krav til verkshøyde på det aktuelle området nødvendiggjøres under enhver omstendighet av reelle hensyn. Opphavsrett ville ellers legge helt urimelige begrensninger på retten til utforming av egen bolig. Hvis det ikke stilles et forhøyet krav, vil det lett oppstå usikkerhet, og byggherrer vil på grunn av dette måtte forholde seg allerede til en mulighet for at et tidligere oppført hus har vern etter åndsverkloven. Valget av hustype vil bli mer begrenset enn det er reelt grunnlag for. Uten et forhøyet verkshøydekrav vil åndsverkloven praktisk sett fort også kunne medføre vern for rene funksjonelle elementer.
- (31) I denne sammenheng fremheves at det ikke kan bygges på at et åndsverk på dette området vil ha et særlig snevert vern. Åndsverkloven har ingen bestemmelse om slik relativisering av opphavsrettens rekkevidde. Det må i denne sammenheng også legges vekt på at det er en utvikling i EU-retten som kan tilsi at vernet om opphavsretten rekker like langt uansett verkstype.
- (32) Huset Ambassadør er sammensatt av velkjente bygningsformer, som ikke på noen måte har særpreg eller atskiller seg fra alminnelig byggeskikk. Heller ikke sammenstillingen av disse elementene skaper et originalt uttrykk. Ambassadør fremstår som ett av svært mange hus fra den aktuelle tiden, og har klart ikke et slikt særpreg at verkshøydekravet kan anses fylt.
- (33) For det tilfellet at det skulle være aktuelt også å vurdere de interiørmessige løsninger, fremheves at de valgte løsninger gjenfinnes i en lang rekke typehus fra den aktuelle periode.
- (34) De vurderinger som skal gjøres, er av en slik art at det ikke kan legges vesentlig vekt på hva de sakkyndige har gitt uttrykk for. De sakkyndige er dessuten klart uenige om den konkrete vurdering.
- (35) Huset Ambassadør fremstår for den alminnelige iakttager som ett av mange hus innenfor samme hovedretning; det er ikke noe ved huset som særlig fremhever seg. Det kan da ikke være avgjørende om det skulle være slik at husets uttrykk oppfattes som særegent av fagpersoner med særlige forutsetninger for vurderingen.
- (36) Hovin Bygg AS har nedlagt slik påstand:
 «1. Anken forkastes.
 2. Hovin Bygg AS tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett.»
- (37) **Jeg er kommet til** at anken fører frem.
- (38) Hva som skal anses som et åndsverk er angitt i åndsverkloven § 1 første og andre ledd, som er utformet slik:
 «Den som skaper et åndsverk, har opphavsrett til verket.
 Med åndsverk forstås i denne lov litterære, vitenskapelige eller kunstneriske verk av enhver art og uansett uttrykksmåte og uttrykksform, så som ...»
- (39) I den etterfølgende eksemplifisering av ulike typer åndsverk er det nummer 9 som har interesse i vår sak. Det angis her at «bygningskunst, så vel tegninger og modeller som selve byggverket», kan anses som åndsverk i lovens forstand.
- (40) Dette innebærer ikke at åndsverkloven gir vern for ethvert hus eller enhver hustegning. Det stilles et krav om originalitet, et krav om at det som skal vurderes er et resultat av en skapende innsats. Dette vilkår angis gjerne som et krav om verkshøyde, og vilkåret er i Huldra-dommen, Rt-2007-1329, angitt slik:
 «For at en frembringelse skal ha karakter av ' åndsverk ' i åndsverkslovens forstand, må den være resultat av en individuelt preget skapende innsats, og ved denne innsatsen må det være frembrakt noe som fremstår som originalt, jf. Rt-1940-327, Rt-1962-964 og Rt-1997-199.»
- (41) I Tripp-Trapp dommen, Rt-2012-1062, vises det til dette, samt til den sammenfatning lagmannsretten i den saken hadde gitt av det rettslige utgangspunkt:

«Opphavsrett etter åndsverkloven § 1 nr. 10 omfatter gjenstandens kunstneriske uttrykk eller form. Spørsmålet er om formgivningen av Tripp Trapp-stolen etter en rettslig helhetsvurdering anses som et åndsverk i lovens forstand, jf. Rt-1962-964.

Formgivningen må være resultat av en individuell skapende innsats, og ved denne innsatsen må det være frembrakt noe - her av kunstnerisk verdi - som fremstår som originalt. Dette betegnes i norsk rett ofte som et krav om verkshøyde, jf. Rt-2007-1329 (Huldra) avsnitt 43-45 og Rognstad: Opphavsrett side 81 flg. med videre henvisninger.»

- (42) I avsnitt 59 i dommen gis det så uttrykk for at lagmannsrettens sammenfatning «har klar støtte i de to høyesterettsavgjørelser lagmannsretten viser til».
- (43) Den aktuelle saken gir ikke grunn til noen presisering eller modifikasjon av det som er sagt i de to høyesterettsdommene som jeg har vist til. Så langt synes også sakens parter å ha et sammenfallende syn.
- (44) Det er tidligere også uttrykkelig fastslått at kravet til originalitet kan oppfylles ved en original sammenstilling av kjente elementer. Spørsmålet er ikke tvilsomt, og også på dette punkt er det, rimeligvis, enighet mellom partene.
- (45) Ankemotparten har imidlertid gjort gjeldende at det gjelder et særlig strengt krav til verkshøyde for bygningskunst. Denne problemstillingen var, i relasjon til brukskunst, også tema i Tripp Trapp-saken, men slik den saken lå an, var det ikke nødvendig for Høyesterett å ta stilling spørsmålet. Jeg gjengir likevel det følgende fra avsnitt 67 i dommen:
- «Etter mitt syn kan det imidlertid være uklart om det kan sies å gjelde en strengere norm, eller om vanskeligheten med i disse tilfellene å oppnå den nødvendige verkshøyde snarere er en refleksjon av det faktum at det for produkter som er dominert av de funksjonelle elementer, vil være et mer begrenset spillerom for en selvstendig kunstnerisk utforming.»
- (46) Den ankende part har gjort gjeldende at dette må sees som et signal om at Høyesterett vil være tilbakeholden med uten særlige holdepunkter å oppstille særlige krav til verkshøyde på ulike områder. Det er etter mitt syn en nærliggende forståelse av det jeg her har gjengitt.
- (47) I vår sak er kravet til verkshøyde, som jeg kommer tilbake til, ikke oppfylt med margin, og jeg finner det da riktig å ta uttrykkelig standpunkt til om det kan oppstilles et strengere krav til verkshøyde for bygningskunst enn det som ellers gjelder.
- (48) Ankemotparten har i denne sammenheng særlig fremhevet konsekvensbetraktninger, samt at ingen kan erverve enerett til deler av norsk byggetradisjon.
- (49) De konsekvenshensyn ankemotparten har påberopt, bygger etter mitt syn på en forutsetning om et bredere vern enn det vern åndsverkloven faktisk gir. Om Ambassadør anses som et åndsverk, innebærer det ikke at opphavsretten vil omfatte de idéer som ligger til grunn for utviklingen av hustypen. Det er heller ikke tale om å verne funksjonelle elementer. Vernet vil være begrenset til den særlige utforming/det særlige uttrykk som huset har fått.
- (50) Det hensyn at norsk byggetradisjon er en form for felleseie, som den enkelte fritt må kunne tilpasse etter eget ønske, må etter mitt syn likevel tillegges vekt, men det kan ikke være avgjørende når vernet nettopp er begrenset til det særlige uttrykket huset har fått.
- (51) Usikkerhet om hvorvidt kravet til verkshøyde er oppfylt vil normalt være uheldig, men jeg kan ikke se at problemet elimineres ved et særlig krav til verkshøyde. Det er dessuten tale om en innvending som kan anføres på en rekke områder.
- (52) Den ankende part har i denne sammenheng vist til Huldra-dommen avsnitt 50, som avsluttes slik:
- «Hvis en fremstilling av en figur som bygger på folketradisjonen, skal gis opphavsrettslig vern uten at den tilfører figuren noe vesentlig nytt, vil det innebære at man tillater at en del av folketradisjonen blir monopolisert for et langt tidsrom. Dette finner jeg uheldig.»
- (53) Uttalelsen må imidlertid sees i sammenheng med dommens avsnitt 46 og 47. Det fremgår der at forestillingen om Huldra ble ansett å ligge nært opp til iscenesettelse, og det ble lagt til grunn at det følger av lovens forarbeider at sceneinstruksjon «bare under meget bestemte vilkår og rent unntaksvis kan oppfylle kravene til *åndsverk*».
- (54) Åndsverkloven har i § 12 en bestemmelse om eksemplarframstilling til privat bruk. I bestemmelsens andre ledd presiseres det at bestemmelsen i første ledd ikke gir rett til å «ettergjøre bygningskunst gjennom oppføring av byggverk.»
- (55) Det er nærliggende å se dette som en bekreftelse på at vernet for bygningskunst ikke er ment bare å

skulle omfatte helt sjeldne unntakstilfeller. Lovhistorien bekrefter og forsterker dette inntrykket.

- (56) I Innstilling til lov om vern for åndsverker avgitt til Kirke- og undervisningsdepartementet i 1925 er det en rekke uttalelser av interesse. Komiteen angir, innstillingen side 24, det prinsipielle utgangspunkt slik:
- «Når utkastet, i likhet med gjeldende lov, lar bøker, foredrag, musikkverker, malerier, tegninger o.s.v. være gjenstand for rettsbeskyttelse, betyr dette selvsagt ikke at enhver sammensetning av skrevne ord, enhver samling farver eller streker på et lerret er gjenstand for forfatter- eller kunstnerrett. Skjønt gjeldende lov ikke direkte sier det, er det likevel en selvsagt ting, at alle de i loven nevnte verker bare beskyttes for så vidt man i dem kan se uttrykk for en individuell åndelig produksjon, for et virkelig åndsverk.»
- (57) Komiteen fant at dette kom tilstrekkelig klart til uttrykk i den foreslåtte lovtekst. Komiteen tok så opp en henvendelse fra forleggerforeningen med sikte på en presisering av dette for så vidt angår *skrifter*. Den avviste forslaget med følgende begrunnelse:
- «Det er selvsagt ikke bare *skrifter* men også alle de andre verker som utkastet nevner som må tilfredsstillende visse krav til originalitet og til virkelig åndelig produksjonsvirksomhet, for å anerkjennes som *åndsverk* i utkastet forstand. Ikke alt som er skrevet er *skrift*, ikke alle hus eller all film er beskyttede åndsverker.
- Men disse krav som altså er felles for alle de verker som utkastet nevner, er av den art at de vanskelig lar seg presisere i en lovtekst.»
- (58) Hva særlig gjaldt bygningskunst, foreslo komiteen et utvidet vern. Ved revisjonen av Bernkonvensjonen i 1908 ble det uttrykkelig fastsatt at vernet ikke skulle være begrenset til tegningene, men at også selve byggverket skulle være vernet. Dette ble ikke fulgt opp ved den revisjon av loven fra 1893 som ble foretatt i 1910, og dette gjorde at det ble nødvendig å ta forbehold overfor denne del av konvensjonen. Komiteen foreslo i 1925 å følge konvensjonens løsning. I denne forbindelse, innstillingen side 27, vises det til at andre land da hadde funnet det nødvendig å presisere at vernet bare skal gjelde for de bygg som kan anses som åndsverk. Om dette uttaler komiteen så:
- «Komiteen finner ingen grunn til å ta inn en lignende bestemmelse i utkastet og henviser til den foran givne begrunnelse herfor.»
- (59) I utkastets § 4 var inntatt forløperen til dagens § 12. Bestemmelsens andre ledd var utformet slik:
- «Dette gjelder dog ikke eftergjørelse av arkitektur gjennom opførelse av et byggverk, eller kopiering av tekniske tegninger med deres praktisk utførelse for øie.»
- (60) Om dette unntaket heter det i innstillingen side 36:
- «Det er imidlertid visse slags åndsverk hvis eftergjørelse til privat bruk vilde betegne en vesentlig svekkelse av ophavsrettens effektivitet, og som utkastet derfor har funnet ikke bør være tillatt.
- Dette gjelder først og fremst eftergjørelse av *arkitektur* gjennom oppførelse av byggverk. Skal det først være alvor med det vern som efter utkastet ikke alene skal komme bygningstegningene men også selve byggverket til gode, er det klart at det ikke kan stå åpent for alle å kopiere dette siste, når man bare kan dokumentere at det er til eget bruk huset opføres.»
- (61) Komiteens innstilling fikk i all hovedsak departementets tilslutning, jf. Ot.prp.nr.19 for 1927 og Ot.prp.nr.22 for 1930. De foreslåtte bestemmelser ble inntatt i lov om åndsverker av 6. juni 1930.
- (62) Bestemmelsene ble også videreført ved lov om opphavsrett til åndsverk 12. mai 1961. Den komité som utarbeidet utkast til ny lov foreslo en noe annen tilnærming, men departementet avviste endringen, og foreslo den formulering som ble inntatt i lovens § 11 andre ledd siste punktum. Det sies direkte at den tidligere rettstilstand skulle videreføres, jf. Ot.prp.nr.26 (1959-1960) side 34.
- (63) Da den aktuelle bestemmelse i åndsverkloven ble endret og flyttet ved lov nr. 27/1995, sies det også direkte i Ot.prp.nr.15 (1994-1995), side 110, at den nye formuleringen «svarer til siste punktum i andre ledd i gjeldende § 11».
- (64) På denne bakgrunn konkluderer jeg at det for bygningskunst ikke kan oppstilles et strengere krav til verkshøyde enn det som ellers gjelder.
- (65) Jeg går da over til spørsmålet om Ambassadør oppfyller kravet til verkshøyde. Dette må vurderes utfra situasjonen da huset ble tegnet i 1998, og den dokumentasjon for etablert byggeskikk som er fremlagt for retten er innrettet etter dette.

- (66) Ambassadør er bygget opp av elementer fra ulike stilretninger, og det er enighet om at det ikke er noe nyskapende ved noen av de enkeltelementer som benyttes. Selv om dette ikke er avgjørende, vil denne tilknytningen til det etablerte måtte tillegges vekt ved vurderingen.
- (67) Denne tilknytningen til det etablerte gir også særlig aktualitet til spørsmålet om muligheten for dobbeltfrembringelse. Etter mitt syn er det vanskelig å si at ikke en annen arkitekt kunne ha anvendt de ulike stilelementer på samme måte som det er gjort ved frembringelsen av Ambassadør. Den ankende parts sakkyndige vitne, sivilarkitekt Gisle Jakhelln, uttrykker seg da også forbeholdent ved besvarelsen av spørsmålet om hvor stor sjanse det i 1998 var for at en annen arkitekt kunne ha tegnet et hus med det samme estetiske helhetsuttrykket som Ambassadør:
- «Andre arkitekter ville kunne arbeide med de samme hovedtemaene, men jeg har ikke funnet noe annet eksempel på et hus med det samme estetiske helhetsuttrykket som Ambassadør.»
- (68) Spørsmålet om mulighet for dobbeltfrembringelse er imidlertid bare en hjelpeproblemstilling, og på det aktuelle området må det antas å være en reell mulighet for dobbeltfrembringelse. Det må under enhver omstendighet foretas en konkret vurdering av om kravet til original skaperinnsats er oppfylt.
- (69) Sivilarkitekt Jakhelln sammenfatter sitt syn på verkshøydespørsmålet slik:
- «Fasadene arbeider med markante elementer: et spill av saltak med arker og fløyer. Det estetiske uttrykket er sterkt. Det domineres av det tverrstilte midtpartiet med gavler og søyler, som sammen med arkene og valmtaket gir dette markerte uttrykket. Ambassadør oppleves som en lav, horisontal, énetasjes bygning med et dominerende, utoverhengende tak, nærmest en bungalow, og hvor det tunge taket gjøres ekstra tungt ved arker og fremstikkende midtfløy.
- Det estetiske særpreget forsterkes ytterligere ved den spesielle sammenstillingen av kjente stilelementer på en ny og egen måte. Metodikken med å sammenstille kjente elementer på en ny måte er typisk for tidsperioden og utformet i postmodernismens stil. Det konkrete utslaget sammenstillingen har gitt i dette tilfellet, i form av Ambassadør, er imidlertid originalt.»
- (70) Jakhelln vektlegger også karakteristika ved husets planløsning, som etter mitt syn ikke får betydning for vurderingen.
- (71) Kjedeleder for Mesterhus, Raymond Myrland, har i en erklæring for Høyesterett gitt uttrykk for et avvikende syn. I erklæringen gir Myrland uttrykk for at det ikke er noe originalt ved planløsningen i Ambassadør. Om det eksteriørmessige skriver han dernest:
- «Eksteriørmessig er huset Ambassadør også til forveksling likt Mesterhus 3510, vedlagt bilder fra vår katalog i 1995 og 1996. Den største forskjellen er egentlig at Norske Hus har skjøvet de to arkene litt ut til siden og lagt til en større på midten. Husene er kundetilpasset og vises med terrasseløsning på begge sider.
- Legger også ved en del bilder tatt fra tidlige kataloger på 90-tallet som viser at sammenstillingen av post-modernisme ved blanding av såkalt norsk sveitserstil og sørstatsarkitektur på ingen måte var originalt for kataloghus fra denne tiden.
- Alle elementer som kryss i mønet, (som i og for seg et flertall av hus uavhengig av produsent har) stort takutstikk, saltak, gerikter, rekkverk og spille av arker i ulike varianter i takflaten var veldig vanlig på den tiden.»
- (72) Myrlands erklæring bekrefter at Ambassadør er bygget opp ved hjelp av kjente enkeltelementer, men er for øvrig ikke direkte relatert til spørsmålet om verkshøyde. Myrland finner at Ambassadør eksteriørmessig er til forveksling likt Mesterhus 3510, men disse to husene er så markert ulike at den forvekslingsfare som Myrland legger til grunn, må ha en annen referanseramme enn den som vil være relevant ved vurderingen av om kravet til verkshøyde er fylt. Etter min vurdering mangler Mesterhus 3510 de særtrekk som er trukket frem for å beskrive Ambassadørs særlige uttrykk.
- (73) Høyesterett må bygge på det materialet som er fremlagt for retten, og det har da atskillig interesse at heller ikke noen av de øvrige hus det er vist til for å påvise at kravet til originalitet ikke er oppfylt, har et samlet eksteriørmessig uttrykk som minner om Ambassadør. Bedømt utfra det fremlagte materialet, fremstår Jakhellns sammenfatning av de særtrekk som karakteriserer huset Ambassadørs særlige uttrykk, som treffende. Huset fremstår eksteriørmessig som resultatet av en original skapende innsats, og jeg er kommet til at kravet til verkshøyde er oppfylt.
- (74) Den ankende part har fått fullt medhold, men jeg er kommet til at særlige grunner tilsier at

sakskostnader ikke tilkjennes for Høyesterett, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav a. Saken reiser prinsipielle spørsmål, og har budt på tvil.

(75) Jeg stemmer for denne

dom:

1. *Lagmannsrettens dom oppheves.*
2. *Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.*

(76) Dommer **Webster**: Jeg har kommet til et annet resultat enn førstvoterende.

(77) Jeg er i det vesentlige enig i førstvoterendes rettslige utgangspunkter, men mener at ferdighuset Ambassadør ikke oppfyller kravet til originalitet, og at det dermed ikke er et åndsverk.

(78) Jeg deler førstvoterendes syn på at det ikke gjelder noe særlig strengt krav til verkshøyde for bygningskunst. Også for bygningskunst kan det gis opphavsrettslig vern til verker hvor kjente elementer fra etablert byggeskikk sammenstilles på en ny måte. Det må i så fall forutsette at det ved den nye sammenstillingen skapes noe som fremstår som originalt utover det helt bagatellmessige. Jeg viser til Ole-Andreas Rognstad, Opphavsrett side 110:

«Uten at det nødvendigvis bør være grunn til å oppstille særlig strenge originalitetskrav på dette området, bør man i hvert fall 'hæve sig op over det 'dagligdagse', 'håndværksmessige', 'rutinemæssige' mv. ... I tillegg må det tas hensyn til at opphavsretten ikke bør begrense andres muligheter til å finne praktiske, funksjonelle løsninger.»

(79) Det normale ved bygningskunst er at utformingen og funksjonen henger sammen. Et karnapp med saltak kan for eksempel gi ståhøyde under skråtak - altså ha en funksjon. Samtidig vil karnappet påvirke byggets utseende. Hvis man gir vern for verk som bare innebærer kombinasjoner av kjente elementer, uten at det ved det er skapt noe med en viss originalitet, risikerer man å begrense andres muligheter til å finne praktiske og funksjonelle løsninger basert på den samme felles bygningstradisjonen, en byggetradisjon som bør være fritt tilgjengelig for alle.

(80) Hvor mye som skal kreves av originalitet kan være et vanskelig grensespørsmål som jeg ikke finner det nødvendig å gå nærmere inn på. Jeg kan uansett ikke se at Ambassadør kombinerer kjente elementer på en slik måte at det skapes noe som er tilstrekkelig originalt. Kombinasjoner av valmet tak og karnapper med saltak, og sveitserstil sammen med amerikansk sørstatsstil, er i slekt med en rekke hus som er oppført i tråd med etablert byggeskikk. At det i saken ikke er fremlagt dokumentasjon for hus som kan forveksles med Ambassadør, er ikke tilstrekkelig til å konkludere med at den konkrete sammenstillingen i dette huset oppfyller minstekravet til originalitet. Ambassadørs særpreg utover det tradisjonelle og det rent funksjonelle er etter mitt skjønn ikke markant nok til at kravet til verkshøyde er oppfylt.

(81) Jeg stemmer derfor for at anken forkastes.

(82) Dommer **Stabel**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Webster.

(83) Dommer **Bull**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Endresen.

(84) Dommer **Matningsdal**: Likeså.

(85) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

dom:

1. *Lagmannsrettens dom oppheves.*
2. *Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.*